

Psychopatologia - zajęcia nr 4

rok akademicki 2019/2020

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

System terapeutyczny

- ▶ Obowiązujący kodeks karny wykonawczy w art. 81 stanowi, że **karę pozbawienia wolności wykonuje się w systemie:**
 - Programowanego oddziaływania
 - Terapeutycznym
 - Zwykłym

- ▶ O systemie wykonywania kary pozbawienia wolności decyduje nie tylko przynależność skazanych do określonej grupy lub kategorii czy też odbywanie kary w jednym z trzech typów zakładu karnego, ale również oznaczone w kodeksie karnym wykonawczym **szczególne systemy wykonywania kary**

System terapeutyczny

- ▶ O tym, w którym systemie skazani odbywają kary zgodnie z obowiązującymi przepisami, decydują:
 - Sąd orzekający (który może orzec jedynie o wykonywaniu kary w systemie terapeutycznym)
 - Sąd penitencjarny oraz
 - Komisja Penitencjarna

- ▶ Należy pamiętać, że wpływ na wyznaczenie określonego systemu wykonywania kary, niekiedy nawet decydujący mają również sami skazani, składając stosowne wnioski, jak też wyrażając zgodę na zastosowanie wybranego systemu, w czym ujawnia się zasada podmiotowego postępowania ze skazanymi.

System terapeutyczny

Zasadą jest system programowanego oddziaływania

- ▶ **Odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania!**
- Jest to podstawowy sposób wykonywania kary pozbawienia wolności i on najpełniej służy resocjalizacji skazanych tj. zmianie postaw osadzonych, poprzez ugruntowanie społecznie akceptowanego systemu wartości, a także umożliwienie skazanym niezbędnych umiejętności społecznych i zawodowych, bez których nie będzie możliwa pomyślna ich readaptacja społeczna po zwolnieniu z zakładu karnego
- Dla większości skazanych jest to dobrowolny system (odstępstwo: *młodociani*, których powinno się resocjalizować- wtedy bez ich zgody)

System terapeutyczny

Niepowodzenie w realizacji przyjętego programu? Co dalej?

- Jeżeli ujawniło się, że skazany jest głęboko zaburzony psychicznie, czego z początku nie można było stwierdzić (nie wszyscy odbywający karę w systemie programowanego oddziaływania są poddawani odpowiednim badaniom osobopoznawczym w ośrodku diagnostycznym).
- Podobnie jeśli w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania okaże się, że wykryte w toku początkowo dokonanej klasyfikacji nadużywanie alkoholu jest już **chorobowym uzależnieniem od alkoholu** i wymaga leczenia.
- Jeśli u skazanego, który początkowo znajdował się w dobrym stanie psychicznym, pod wpływem warunków odbywania kary, zachowania współskazanych, zmienionej sytuacji rodzinnej lub z innych przyczyn **mogą wystąpić zaburzenia zachowania**
 - ▶ Wówczas skazanego przenosi się do systemu terapeutycznego, jeśli zachodzą warunki wymienione w kodeksie.
 - ▶ Poddaje się go odpowiedniemu leczeniu bądź terapii, aż do osiągnięcia określonej poprawy w fizycznym lub psychicznym stanie zdrowia.

System terapeutyczny

Niepowodzenie w realizacji przyjętego programu? Co dalej?

- W przypadku gdy odbywanie kary w systemie programowanego oddziaływania skończyło się niepowodzeniem i trzeba z niego zrezygnować i następnie skierowano skazanego do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym **to nie ma przeciwskazań, żeby po pomyślnie zakończonym leczeniu lub kuracji odwykowej** takiemu skazanemu ponownie umożliwić odbywanie kary w systemie programowanego oddziaływania.

System terapeutyczny

- System terapeutyczny został wprowadzony w obowiązującym kodeksie karnym wykonawczym
- Przed II wojną światową i w okresie PRL zaczęto dostrzegać problem dotyczący tego rodzaju sprawców
- Na podstawie obserwacji praktyki wykonywania kary oraz badań penitencjarnych (kryminologicznych i psychologicznych) uwidacznia się jak poważny zasięg w zbiorowości więźniów mają zjawiska patologiczne, jak alkoholizm i narkomania, a także zaburzenia zachowania
 - ▶ Problem uzależnienia od alkoholu oraz odchyłeń normy psychicznej dotyczy skazanych również w innych krajach świata
 - ▶ **Wg jednego z ostatnich aktualnych raportów Centralnego Zarządu Służby więziennej- 30 % osadzonych stanowiły osoby uzależnione od alkoholu, co daje ok. 16 tys. osób na tle całej populacji więziennej**

System terapeutyczny

System terapeutyczny obejmuje kilka różniących się kategorii skazanych:

- Z zaburzeniami psychicznymi niepsychotycznymi (ale nie chorych psychicznie) w tym skazanych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej
- Upośledzonych umysłowo
- Uzależnionych od alkoholu, innych środków odurzających lub psychotropowych (przede wszystkim narkotyków lub dopalaczy)
- Niepełnosprawnych fizycznie
- W systemie terapeutycznym mogą też odbywać karę skazani z wszystkich kategorii i grup klasyfikacyjnych, jeżeli tylko spełniają przesłanki **uzasadniające oddziaływania specjalistyczne**
 - ▶ Są to skazani, którzy wymagają stosowania środków leczniczych, terapeutycznych i oddziaływania odwykowego: zarówno **dobrowolnie zgadzający się na oddziaływania terapeutyczne**, jak i skazani wobec których zastosowanie ma **przymusowe umieszczenie w systemie terapeutycznym**

System terapeutyczny

Zgodnie z brzmieniem art. 96 §1 kkw skierowanie do systemu terapeutycznego następuje z chwilą ustalenia dwóch okoliczności:

1. występowania u skazanego niepsychotycznych zaburzeń psychicznych, upośledzenia umysłowego, stanu uzależnienia (od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych)
 2. lub niepełnosprawności fizycznej oraz wymogu „oddziaływania specjalistycznego, zwłaszcza opieki psychologicznej, lekarskiej lub rehabilitacyjnej”
- ▶ Okoliczności te powinny być stwierdzone w następującej kolejności - **diagnoza jednostki chorobowej /zaburzenia** - a następnie jako konsekwencja zbadanie potrzeby objęcia skazanego profesjonalną pomocą.

System terapeutyczny

Zgodnie z brzmieniem art. 96 § 2 kkw karę pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym wykonuje się przede wszystkim w oddziale terapeutycznym o określonej specjalizacji.

- ▶ **Przepis ten konstytuuje istotną regułę dla postępowania ze skazanymi wymagającymi specjalistycznych oddziaływań.**
- Stwarza podstawę dla racjonalnej organizacji pracy terapeutycznej z uwzględnieniem podziału na węższe grupy skazanych, przydzielonych ze względu na rodzaj schorzenia, do odpowiadających ich potrzebom specjalistycznych placówek (oddziałów) terapeutycznych.

System terapeutyczny

W ramach polskiego systemu penitencjarnego wydzielono cztery typy takich oddziałów przeznaczone odpowiednio dla skazanych:

▶ **Przepis ten konstytuuje istotną regułę dla postępowania ze skazanymi wymagającymi specjalistycznych oddziaływań.**

1. z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo
2. uzależnionych od alkoholu
3. uzależnionych od środków odurzających i substancji psychotropowych
4. niepełnosprawnych fizycznie

System terapeutyczny

Kategorie skazanych

- **Skazani niepełnosprawni fizycznie** : osoby kalekie, chronicznie chore, jeżeli te schorzenia wpływają w znacznym stopniu ograniczająco na wykonywanie różnorodnych funkcji ciała ludzkiego.
- **Również skazani w podeszłym wieku** - jeżeli naturalne funkcje ich organizmu są w znacznym stopniu i w sposób trwały ograniczony
- **Różnorodność cech i właściwości patologicznych** charakteryzujących skazanych, kierowanych do terapeutycznego systemu wykonywania kary pozbawienia wolności - przekłada się na wielość specjalności lekarskich i psychologicznych, które będą miały zastosowanie w tym systemie oddziaływania (**psychoterapie, psychokorekcja, psychoedukacja, rehabilitacja**)

System terapeutyczny

Do zadań w zakresie stosowania środków oddziaływania terapeutycznego należy:

- Zapobieganie pogłębianiu się nieprawidłowych cech osobowości,
 - Przywracanie równowagi psychicznej,
 - Kształtowanie umiejętności współżycia społecznego,
 - Przygotowanie do samodzielnego życia
- ▶ Są to właściwości człowieka i sposób postępowania mające bardzo duże znaczenie dla prawidłowego wykonywania kary i następnie pomyślnej readaptacji społecznej.

System terapeutyczny

Kodeks karny wykonawczy stara się dopomóc w prowadzeniu postępowania leczniczego, oddziaływania psychologicznego wobec skazanych poprzez:

- **Dostosowanie wykonywania kary pozbawienia wolności - tj. zatrudnienia, nauczania i stosowania zasad higieny i opieki sanitarnej do wymagań skutecznego leczenia i oddziaływania terapeutycznego**
- **Są to odstępstwa w wykonywaniu kary, które nie naruszają podstawowych praw skazanych, jak też celów, zasad i funkcji wykonywanej kary**

System terapeutyczny

Kodeks karny wykonawczy stara się dopomóc w prowadzeniu postępowania leczniczego, oddziaływania psychologicznego wobec skazanych poprzez:

- **Dostosowanie wykonywania kary pozbawienia wolności - tj. zatrudnienia, nauczania i stosowania zasad higieny i opieki sanitarnej do wymagań skutecznego leczenia i oddziaływania terapeutycznego**
- **Są to odstępstwa w wykonywaniu kary, które nie naruszają podstawowych praw skazanych, jak też celów, zasad i funkcji wykonywanej kary**
- **Np. kształcenie lub organizowanie pracy osobom niepełnosprawnym - organizowane jest dla nich zatrudnienie w warunkach pracy chronionej**

System terapeutyczny

Jeżeli skazani wskutek wyleczenia lub istotnej poprawy stanu zdrowia nie wymagają już odbywania kary w systemie terapeutycznym, to wówczas:

- Są przenoszeni do odpowiedniego systemu wykonywania kary
- Podstawę do orzeczenia skierowania do systemu - powinny stanowić badania osobopoznawcze bądź dane zawarte w aktach sprawy karnej - zwłaszcza opinie biegłych psychiatrów lub psychologów

Badania osobopoznawcze, psychologiczne, psychiatryczne

Dobrowolne lub przymusowe

- Badaniom osobopoznawczym, psychologicznym, a także psychiatrycznym można poddać skazanego **za jego zgodą**.
- W razie braku zgody - **sędzia penitencjarny** może zarządzić przeprowadzenie badań bez zgody skazanego.
- Przymusowe badania mogą być też stosowane wobec sprawców młodocianych sprawiających trudności wychowawcze lub jeśli do nabycia prawa o warunkowe przedterminowe zwolnienie pozostało im co najmniej **6 miesięcy**

System terapeutyczny

Realizowany jest przede wszystkim:

- W 15 oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, jak też umysłowo upośledzonych
- Brak aktualnych danych dotyczących liczby skazanych z zaburzeniami psychicznymi - 12 lat temu było to ok 20 % uzależnionych od alkoholu, ok. 4 % uzależnionych, a także od do 8 % osadzonych z zaburzeniami psychicznymi
- W 2014 r. terapia skazanych uzależnionych była prowadzona w 15 więziennych oddziałach terapeutycznych łącznie dysponującymi 521 miejscami.
- W Polsce funkcjonują tzw. Grupy samopomocowe - AA (Anonimowi Alkoholicy) i AN (Anonimowi Narkomanii) - w zakładach karnych i aresztach śledczych było 219 grup anonimowych alkoholików i 26 grup jeśli chodzi o anonimowych narkomanów
- W 2014 r. Systemach terapeutycznych pracowało 558 psychologów oraz psychiatrów.

System terapeutyczny

Realizowany jest przede wszystkim:

- W 15 oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, jak też umysłowo upośledzonych
- Brak aktualnych danych dotyczących liczby skazanych z zaburzeniami psychicznymi - 12 lat temu było to ok 20 % uzależnionych od alkoholu, ok. 4 % uzależnionych, a także od do 8 % osadzonych z zaburzeniami psychicznymi
- W 2014 r. terapia skazanych uzależnionych była prowadzona w 15 więziennych oddziałach terapeutycznych łącznie dysponującymi 521 miejscami.
- W Polsce funkcjonują tzw. Grupy samopomocowe - AA (Anonimowi Alkoholicy) i AN (Anonimowi Narkomanii) - w zakładach karnych i aresztach śledczych było 219 grup anonimowych alkoholików i 26 grup jeśli chodzi o anonimowych narkomanów
- W 2014 r. Systemach terapeutycznych pracowało 558 psychologów oraz psychiatrów.